

Előfizetési ár:

Egész évre 3 frt.

Félévre 1 frt. 50 kr.

Hirdetések soronként 10 kr.

Mindennemű közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

2-dik sz.

Megjelen minden hó 1-én.

Megrendelhető minden pósta-hivatalnál és a szerkesztőségénél R.-Palotán vagy Budapesten az állatorvosi tanintézetben.

HARMADIK ÉVFOLYAM.

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny.

Felelős szerkesztő és tulajdonos: **Nádaskay Béla**, tr; társszerkesztő: **Varga Ferencz**, tr.

Tartalom : Meghívás ! — A sertés sajátságos orrhurutya (Schnuffelkrankheit). Szuppiny Ö. állami á. o.-tól.—Állatorvos rendészeti és törvényszéki esetek. Közli Dr. Szabó Alajos tr. (V. folyt.) — Megjegyzés a jó nemű hurut és mirigyéről. Klein S.-tól. — Kisebb közlemények. — Különfélék. — Szerkesztői közlemények.

Meghívás!

Miután az „állatorvosi egylet” tagjaiúl annyian jelentkeztek, hogy az alakuló gyűlés megtartása lehetséges, — ezennel felkéretnek a jelentkezett urak a

f. é. február 15-én d. e. 9 órakor

az állatorvosi tanintézetben megtartandó alakuló gyűlésre minél nagyobb számmal megjelenni.

Egyszersmind tisztelettel felkérjük mindazokat, kik még eddig nem jelentkeztek, de szándékoznak az egyletbe lépni, — ez irányban, az ügy és egylet érdekében minél előbb nyilatkozni sziveskedjenek.

Budapest 1880. febr. 1-én.

Tormay Béla s. k.
mint a végrehajtó biz. elnöke.

A sertés sajátságos orrhurutya (Schnuffelkrankheit).

A sertésenyésztésnek nagy fontossága megkívánja, hogy minél tüzetesebben foglalkozzunk a sertés betegségeivel. A mulasztás e téren nálunk ugyis még igen nagy, a minék oka főképen a gazdák közönye és állatorvosi ügyünk jelen szervezése. Utóbbi állításom bebizonyítására elég fölemlítenem, hogy nálunk a sertés a hússzemlének, ha egyáltalában, csak itt-ott kivételesen szolgál tárgyul. Ha ilyen körülmények között a sertésvész, *) mely évenként ezrével pusztítja sertésünket, elkerülte a figyelmet, nem csoda, hogy a ritkább betegségek közül az egyiket vagy a másikat nem ösmerjük.

Nálunk kevésbé ösmernek vagy épen ösmeretlennek tartom ama különös betegséget is, melyet a németek „Schnuffelkrankheit”-nak neveznek; hazai szakirodalmunkban, amennyire azt ösmerem, legalább sehol se akadtam nyomára. E betegséget a mult évben Alexandro-

*) A mult évben csak b. A. b-i jószágán 400 disznó esett e betegségnél áldozatul.

vics urnak egy disznaján volt alkalmam észlelni s ez, valamint ama fontos körülmény, hogy a betegség átöröklök, indított arra, hogy Ad. Schneider **) becses munkáját: „Ueber die sogenannte Schnuffelkrankheit der Schweine” e lap t. olvasóival megösmertessem.

„Schnuffelkrankheit” alatt a sertés egy betegségét értik, mely idült, gyógyíthatatlan, genyes-véres orrhurutal jár, melynek lefolyása közben geny, vér, nyálka s több efféle gyülik meg az orrüregben. Ezen anyagok a lélekzést sokszor annyira megnehezítik, hogy az állat, hacsak előbb le nem ölik, senyvbén elpusztul vagy megfúl.

A betegség okára és lényegére vonatkozó nézetek nagyon eltérnek egymástól.

Franque az első, a ki e betegséget felösmerte és leírta, ő azt hiszi, hogy az orrkagylóknak és a rostacsontok lobja és fellazulása körül forog a dolog.

Spinola typhosus bélyegü fokozódott orrhurutnak tartja s egy sorba állítja a ló üszökös mirigyével és a szarvasmarha rosznemű hurutos lázával.

Hering szintén az orrkagylóknak és a rostacsontnak lobjától származtatja; a belekben és a csontokban gyakran tuberculosist is látott.

Spinola későbbben hurutos-lymphaticus (scrophulosus) bajnak és a fejcsontok osteomaláciájának tartja. Az ő véleménye szerint a halál a kachexiának (tuberculosis, tüdősorvadás) következménye. Bonczolásnál az orrüregnek nyálkahártyáját sötétebb, márványos színűnek és föllazultnak, az orrkagylókat és a rostacsontot duzzadtnak, a homlok- és állcsonti üreget véres nyálkával tele találta. A tüdőben és a bronchiákban véres habot látott s e mellett hydrothorax-ot és hydrops abdominalist.

Haubner a rachitis különös alakjának tartja s a fulladozást az orrjárások megszükülésének, ezt pedig a csontok és a nyálkahártya megvastagodásának vagy gümőképződésnek tulajdonítja. A kis foku betegséget gyó-

**) D. Z. f. Tiermedizin u. V. Pathologie IV.
Bd. 3. u. 4. H.

gyíthatónak hiszi s a halál az ő nézete szerint sorvasztó láz vagy bénulás (?) következtében áll be.

A betegség okára nézve a felemlített auctoritások, Haubnert kivéve, ki e tekintetben nem mond véleményt, mindnyájan megegyeznek abban, hogy a baj nem támad a kemény, köves földben való túrástól és hogy a tompa orru állatok hajlandósággal bírnak e betegségre. Épen ilyen helyes Franque és Hering ama nézete, hogy a baj átöröklöklik, a mit Spinola is feltesz.

Ama nézetek megczáfolására, melyek szerint az orrkagylóknak és a rostacsontnak fellazulása körül forog a dologi a szerző a bonczolásokra utal, a melyekből látható, hogy a kérdésben forgó csontok nincsenek elpusztulva, hanem csak csonkák; részint megfigyelések, részint bonczolások alapján azt is bebizonyítja, hogy e betegségnél se typhusos folyamattal, sem az üszökös mirigy vagy a rosznemű hurutos láz analogonjával nincsen dolgunk.

Az első a mit figyelmes szemlélés mellett a beteg sertésen észreveszünk, az aránylag rövid orr és a nehéz lélekzés. Ha az állat eszik vagy gyorsan szalad, a nehéz lélekzés azonnal szembeötlőbbé válik, de kezdetben, különösen ha az állat nyugszik, könnyen kerül el figyelmünket. A betegség lefolyása közben a felső állkapocs, alsó végétől egészen a szemig, szélesebb és vastagabb lesz, úgy hogy a máris rövid orr még jobban megrövidül. E mellett az orr többnyire elgörbül s vagy oldalt vagy felfelé kanyarodik. Eme eltorzulás fokozódásával a lélekzés is mindinkább nehezül, úgy hogy gyakran megfuladás fenyegeti az állatot. Ilyen nagy dyspnoe közben az orr nem ritkán vérzeni kezd, mire a lélekzés nyugodtabb és valamivel szabadabb lesz. Az orrlyukakból, a betegségnek majd egész lefolyása alatt genyes vagy véres nyálka folyik.

A betegek közönséges takarmány mellett mindinkább elsoványodnak, hizlalva pedig csak keveset gyarapodnak. E rosz táplálkozásnak oka az, hogy az állatok csak keveset esznek, mert evés közben az amugy is nehéz lélekzés még nehezebb lesz s e mellett csak keveset pihennek, mert a fekvés, kivált az oldalt fekvés szintén nehezíti lélekzetöket. Az állatok rendszeren vagy kachecticus állapotban pusztulnak el, vagy annyira, amennyire lehet felhizlalva leöletnek.

A betegség támadásával csak átörökölhetőségét okozhatjuk bizonyosan. Egészen egészséges szülők ivadékaiknál soha se látjuk e betegséget. A szülők egyikének vagy másikának e betegségre való hajlandósága, némelykor ugyan nem jár kívülről látható pathologicus változásokkal, de az ilyen esetben az orr mindig aránylag igen rövid. A szerző említ egy kant, mely a rövid fejnek kivételével egészen rendes termetű volt, de ivadékai. mind e mellett a betegségben szenvedtek.

Ama véleményt, hogy a kór a sok túrásnak következménye, a tapasztalás alapján tévesnek kell mondani. Nassauban pl. sok disznót tartanak, melyek mindenütt s ha az idő csak megengedi, egész éven át a szabadban járnak. Daczára hogy e viszony nem változott, a kérdésben

forgó betegségben szenvedő sertések száma mégis nagyon apadt, mert a beteg disznókat nem használják tenyésztésre, hanem minél előbb leölik.

Spinola és Haubner ama nézete, hogy nem physiologicus táplálkozás, vagyis a rachitis, osteomalacia vagy osteoporosis egy különös alakja körül forog a dolog, a megfigyelés és bonczolás alapján szinte tévesnek bizonyul.

Rachitis alatt a fiatal kornak egy betegségét értjük, melynél a csontok lágyak maradnak, a porczogó és csonthártya productiója pedig fokozódott. A csonthártjának de különösen a porczogónak nagyfoku sejtes bujálkodása mellett azt látjuk, hogy a normalis csonton csak keskeny és vereses-barna bujálkodási öv, a rachitissnél széles, átetsző és igen lágy; hasonló viszonyt látunk a nagyon hyperaemicus és dagadt csonthártján. Ez az oka annak, hogy az ízületek vége és a bordaporczogók és bordák közötti összeköttetés megvastagodik s hogy a csontok lágyak és igen rugalmasak maradnak.

E folyamatnak oka valószínűleg az, hogy a test, akár a tejnek, akár más tápláléknak rosz minősége (nem physiologicus összetétele) következtében nem jut elég proteinhez.

Az osteomalaciánál ellenben a már kemény és szilárd csontok lágyulnak meg s ennek oka az, hogy a csontváz mésztartalma fogy; a csontoknak e pathologicus változása visszafejlődési folyamat, míg a rachitis a kifejlődés betegsége, mely a csontokat nem engedi megkeményedni.

Az osteomalaciának okát még nem tudjuk bizonyosan, valószínű azonban, hogy a mészsók akkor szivódnak fel, ha a testbe nem vevődik fel a szükséges mennyiségű protein.

A rachitisnek és az osteomalaciának hatása ugyanaz: a kevésbé szilárd inkább rugalmas csontok elgörbülnek s e változásnak kiváltképen ama csontok vannak alávetve, melyek támaszokul szolgálnak, tehát a végtagok csontjai; épen úgy, a mint a lábak a testnek súlya alatt elgörbülnek, elgörbülhetnek a hát-, ágyék- és nyakcsigolyák is.

A lobos osteoporosis a csontnak atrophiáján alapszik; a sorvadó csontnak rovására sok véredénynyel bíró, apró-sejtes granulatio bujálkodik, mi mellett a csont felduzzad s likacsos, szivacsos lesz.

Annak bebizonyítására, hogy a sertésnek szóban forgó betegségénél a most felemlített csontbajok egyikével sincsen dolgunk, a szerző a következőket említi fel:

1. Miért szenved e betegségnél egyedül az orr s miért nem az ízületek sat.?

2. Miért nem kapják meg a betegséget mindazon állatok, melyeket egy ólban és ugyanazon táplálékon tartanak s miért rendszeren csak egyesek?

3. Miért esnek a sertések legfeljebb fél éves korukig e betegségbe, míg a még idősebbek már nem?

4. A szóban levő betegségben szenvedő állatok csontjai épen nem lágyabbak sem pedig rugalmasabbak; a beteg állatok fájdalmat sem éreznek s hacsak a nehéz

lélekzés nem akadályozza, épen olyan szorgalmasan tűrnak mint az egészségesek.

5. E betegségből, a legkedvezőbb physiologiai arányok szerint összetett táplálék mellett sem gyógyult fel egyetlenegy disznó sem.

A szerzőnek ugyan még nem volt alkalmá olyan állatot látni, mely a szóban forgó betegségen kívül rachitisben, osteomalaciában vagy osteoporosisban szenvedett, de az ilyen complicatiót lehetők tartja, valamint azt is, hogy a kór nem physiologicus táplálkozás mellett gyorsabban és szebben fejlődik ki. Épen így tuberculosissal vagy más betegséggel is lehet complicálva, de azért még korántsem szabad azt más betegséggel összevetni vagy azzal egy és ugyanazon pathologicus folyamatnak tartani.

Véres habot, minőt Spinola a bronchiákban talált, mindég lehet látni, ha a halál a megfulás következménye; ha ugyanis a tüdőknek, a lélekzésre szolgáló izmoknak működése következtében ki kellene tágulniok, de a levegő nem hatolhat beléjük, úgy vérrel telnek meg s e mellett épen olyan könnyen támadhat vérzés, mint tüdőoedema is.

A szerző a két legszebb praeparatumot ama megjegyzéssel írja le, hogy a másik kettő, melyet megvizsgált, egészen hasonló volt.

A következőben egy praeparatum van leírva, melyet Becker tanító ur küldött a szerzőnek. Az állat 40 hetes volt és 170 fontot nyomott.

A fej aránylag igen rövid, kiváltképen közepén vastag és ennek következtében formátlan. A fej hossza az orrnak korongjától az os occipitis tarajáig 25 cm.; a felső állkapocsnak körülete, alsó végén, az orrnak korongja megett 20 cm., közepén, az orrnak korongja és a szem között 28 cm. Az orr egy kicsit fölfelé hajlik s az orrnyílások genyes anyaggal vannak betöltve.

Miután a fej szabályszerűen ketté volt hasítva, azt látták, hogy az orrsövény a bal orrüregbe domborul, a jobb orrüreg vérrel és gennyel van tele, az egész nyálkahártya vértől duzzadt s több helyen echymosisokkal és petechiákkal van fedve.

A nagyon csonka orrkagylók, a nyálkahártyának két kis kettőzeteként feküdtek egymás mellett, közepükön 4 mm-nyi átmérővel bírtak s két végük felé megvékonyodva, hegyben végződtek.

Az orrsövénynek kidomborodása következtében megszűkült bal orrüreg hasonló kiizzadással volt tele, mint a jobbik; az orrkagylók is épen olyanok voltak, mint a jobboldaliak, csak hogy a mellső inkább ellipticus alakkal bírt, míg a hátulsó az elhajlott orrsövény által egészen laposra volt nyomva. A nyálkahártya nagyobbrészt fekete-vere színű és savós-vere beszűrődés következtében nagyon duzzadt volt.

A rostacsontnak sejtjei, melyek rendes állapotban jól ki vannak fejlődve, alig voltak felismerhetők. A sejtek közötti tér véres, genyes anyaggal volt tele. A nyálka-

hártya itt is lobos volt, s habár csak kis fokon, a homloküregé is.

2. Ama praeparatum leírása, melyet Gies k. á. küldött a szerzőnek a következő:

A fejnek hossza, az orr korongjának felső szélétől az os occipitis haránt nyulványáig 20 cm., a felső állkapocs körülete, közvetlenül az orrnak harangja megett 17 cm., közepén (a korong és szem között) 24 cm.

A felső állkapocs meglehetősen nagyon fölfelé hajlott s mindkét orrnyílás szürkés-vere színű, genyes anyaggal van tele.

Miután a fej az előbb említett módon fel volt hasítva felötlött, hogy a nyálkahártyának felső fele sötét, söt fekete-vere színű, míg alsó része croupos-diphtheriticus kiizzadással van bevonva; a nyálkahártya mindenütt savós-vere színűen dagadt. A jobb orrüreg szürkés-vere színű, sűrű gennyel van tele s ebben borsó, egészen mogoró nagyságu csomókban fekete, aludt vért lehet találni. Csak ezen anyagnak eltávolítása után ötlöttek fel a nagyon csonka, 8 cm. hosszú orrkagylók. Ezek közepükön 4—5 mmnyi átmérővel bírtak s két oldalt hegyesen végződtek.

Az orrüregnek oldali falán a nyálkahártya részint sötét-, részint barna-vere színű és nagyon dagadt volt.

Az orrsövénynek bal oldalán a nyálkahártya nagyon hyperaemicus, igen dagadt és sötét-, söt fekete-piros színű. Az orrsövénynek közepén fillérnagyságu croupos kiizzadást és e felett egy ötfilléres nagyságu fekélyt lehet látni.

A bal orrüreg vérrel és szürke sajszerű gennyel van tele. Ezen anyag eltávolítása után az orrkagylókat lehetett látni. Ezek csak 5 cm. hosszúak és 3 mm. szélesek voltak. Az orrüregnek oldali falán a nyálkahártya mindenütt haemorrhagicusan lobos.

A rostacsont, illetőleg a rostacsont sejtjei szintén sokkal kisebbek voltak s a rendes nagyságuk csak alig egy harmadával bírtak. Sok sejtnek az alsó vége a hurut, illetőleg a kóroknak folytonos behatása következtében roncsolt volt.

A csontok, melyek az orrüreget körülveszik, a mikroskopikus megvizsgálásnál egészen rendes alkotásuknak bizonyultak. A csonthártya csak ott volt lobos, hol a nyálkahártya közvetlenül rajta fekszik; a lob itt mindenestre az érintkezés következménye.

3. Teljesség kedvéért a szerző még egy praeparatumot ír le. E praeparatumot néhány év előtt Friedberger tanárnak küldte, a kinek a következő leírást is köszöni.

Mindkét orrlyukból véres geny folyt, az orr meg volt vastagodva s fölfelé hajlott, az orr háta be volt horpadva. Az orrkagylók nagyon csonkák voltak és a nyálkahártya kettőzeteként ötlöttek fel. A nyálkahártya két-háromszor olyan vastag volt, mint rendesen szokott lenni; véredényei nagyon megvoltak telve s szövetségében itt-ott vérkiömlést lehetett látni; felszíne vérrel kevert s ezért sárgás-vere színű gennyel volt bevonva. Közel az orrnyílásokhoz egy lencsenagyságu, bolyhos, szürke, szemölcs kinézésű emelkedést lehetett látni és feljebb egy tizfillérnagyságu,

feketepiros, véresen beszűrődött helyen pedig egyenlőtlen, szalonás kiizzadást. A nyálkahártya mindenütt könnyen levált a csontokról s rajta (mintha megvolna rágyva) számtalan apró lyuk volt. A száypad boltozata papiros vékonyságu lemezzé alakult át. Fekélyt és heget nem lehetett látni. A nyálkahártyának lobja, a melléküregekben csak kis foku volt.

Ha a bonczolásokat összehasonlítjuk, úgy azt látjuk, hogy a betegségnek állandó jele:

1. a felötlően rövid de nagyon vastag orr;
2. az idült, véres-geyes rhinitis (orrürilob) ;
3. az orrkagylóknak és a rostacsontnak rendkívüli elgörbülése és
4. a szemnek és homloküregnek kis foku lobja.

A pathologicus változásokból a szerző, a szóban forgó betegségnek tulajdonképeni okát az orrkagylóknak és a rostacsontnak nagyon csonka alkotásában találja s ezt a következő módon magyarázza meg:

A disznó mindenik orrüregében, rendszeren két orrkagyló van, egy mellső és egy hátulsó; ezek nyálkahártyával bevont, hengerformára összegöngyölt, egészen vékony csontlemezek. Az egymás megett fekvő orrkagylók által, mindenik orrüreg a mellső, középső és hátulsó orrjárásra osztódik; a mellső az inus frontalisba, a középső a rostacsonthoz és a hátulsó a toroküregbe vezet.

Az orrkagylók megszükitik az orrüreget, nyálkahártyájának fölszínét pedig megnagyobbítják. Az által, hogy mindenik orrüregben három szűk csatornát képeznek, a melyek közül azonban csak kettő szolgál a lélekzésre, megnehezítik az idegen testeknek (por, piszok, gombák sat.) belélekzését és ha ilyenek mégis beszivatnak, megkönnyebbítik azoknak eltávolítását. A szóban forgó betegségnél az idegen testek épen ellenkezőleg, igen könnyen jutnak az orrüregbe, de csak nehezen távolítódhatnak el, mert ha az ingerlés következtében prüsszent is az állat, a felső orrnyílásokon beáramló levegő, a tágas orrüregben annyit vesz erejéből, hogy a takhártyán tapadó idegen anyagokat nem képes kilökní. A belélekzett és meggyült idegen testek által előidézett ingerlés nagyságához képest a nyálkahártyának kisebb-nagyobb fokú lobja áll be s ez okozza az idült, geyes vagy véres-geyes orrhurutot.

Végül a szerző a következő kérdésre tér át: vajjon a csonka orrkagylóknak és a csonka rostacsontnak, következménye-e vagy oka-e a nagyon rövid orr (mert csak ilyen orru állatoknál látjuk a betegséget)? A szerző az elsőt tartja valószínűbbnek, mert ha a szóban levő csontok csak vékony lemezek is, úgy mégis fel lehet tenni, hogy azon esetben, ha e csontok jól kifejlődnek s nevezetesen az orrkagylók hosszúra nőnek, az orrüreget körülvevő csontok is karcsúbbak és hosszabbak lesznek.

A közleményből látjuk, hogy öröklött, gyógyíthatatlan bajjal van dolgunk, melyet csak úgy írthatunk ki, ha

az olyan állatot, mely e betegségben szenved vagy arra hajlandó, nem használjuk tenyésztésre.

Szuppiny Ödön,
állami állatorvos.

Állatorvos rendészeti és törvényszéki esetek.

Közli Dr. Szabó Alajos tanár.
(V. folytatás.)

A m. k. állatorvosi tanintézet tek. igazgatóságának Budapestén.

A tekintetes igazgatóságnak múlt hó 10-én 950. sz. a. kelt beces felhívása folytán, szerencsém van a F I F elleni perében, a velem felülvélemény-zés végett közlött periratok visszacsatolása mellett, tiszteletteljesen következő véleményzést beterjeszteni:

Tényállás.

F I i lakos 1877-ik évi augusztus hó 1-jén F től egy lovat vett 130 frtért azon nyílt és határozott kikötés mellett, hogy a mennyiben a ló belső hiba nélküli s egészséges nem volna, azt a vételár visszafizetése mellett F visszaveendi.

Fischer a lovat a vétel után harmadnapra, vagyis 1877-ik évi augusztus 4-én megye állatorvosánál n nél bejelentette vizsgálatra. Mint a mellékelt bizonyítványból kítunik, n ezen lovat 24 óráig észlelte és így csak másnap vagyis augusztus 5-én vitte véghez a vizsgálatot s a lovat fulladozónak találta; miről F F község bíróját azonnal értesítette és őt a ló visszavételére felszólította. A i bíró azzal a megnyugtatóssal odázta el magától az átvételt, hogy F a lovat még egynehány hétig tartsa magánál s gyógykezeltesse, s azon esetre, ha az ki nem gyógyulna, kötelességének ismerendi a lovat visszavenni.

A vevő azonban nem bizott a i bíró ezen megnyugtató állításában s a vett lovat 1877-ik évi augusztus 10-én P n fő- és ezredállatorvos és p n várának állatorvosa által újra megvizsgáltatta. A vizsgálaton jelen volt az eladó és a vevő. A nevezett két állatorvos a megejtett vizsgálatról a i község kívánatára kiállított bizonyítványában azt állítja, hogy „a lovon kóros változásnak legkisebb nyoma sem mutatkozott, annál kevésbé nehéz légzés, melyből a fulladozásnak jelenlétere lehetett volna következtetni; miért is ezen vizsgálat eredményének alapján kinyilatkoztatták, hogy a ló nem fulladozó.”

F az említett két állatorvos által tett nyilatkozat alapján a szóban levő lovat mint egészségeset a megejtett vizsgálat után negyednapra, vagyis augusztus 14-én N. ezredesnek jó hiszemben próbára adta; de a ló már két nap mulva, vagyis augusztus 16-án fulladozása

miatt visszaadott; mint azt az 1878 dik évi január 10-én kelt s két tanu által megerősített bizonyítványában . . . f f cs. és kir. gyógykovács tanusítja.

F az ekkép visszaadott lovat gyógykezelés alá adta, a ló azonban a gyógyíttatás daczára bajából fel nem épült, sőt az rajta mindinkább erőt vett és mivel az eladó község képviselője a lovat visszavenni vonakodott, F . . . a községet a vételár visszafizetése s kára megtérítése iránt a m. k. járásbírósnágnál beperelte.

Az alperes tagadta, hogy eladott lova fulladozó, s ennek beigazolására bemutatta a P és p állatorvosoknak együttesen kiállított látletét. Felperes F ellenben n állatorvos és r gyógykovácsnak különböző időben (augusztus 5-és augusztus 14-én) történt vizsgálatról szóló külön-külön kiállított bizonyítvánnyal annak ellenkezőjét kívánta bebizonyítani, vagyis hogy a ló már a megvételekor kehes volt, de mert a ló akkor pihent volt, ezen hibáját csak a vétel után harmadnapra vehette észre a vevő.

Ezen állatorvosi bizonyítványok és látletek majdnem ugyanazon időben keletkeztek s egymással egészen homlokegyenest ellenkezően, ily körülmények közt az eljáró bíróság a tényállás elbírálhatása végett az összes iratokat a m. k. állatorvosi tanintézet igazgatóságához azon hivatalos megkereséssel tette át, hogy a szakértő állatorvosok vallomását, az általuk kiadott látletet és orvosi bizonylatokat fölülvizsgálni sziveskednék s egyuttal véleményt adna: „vajon a község által nek eladott ló az eladás alkalmával valóban kehes betegségben szenvedő volt-e? s megállapítható-e, hogy ezen betegség még az eladást megelőző időből származik?”

Véleményezés.

A periratok tüzetes tanulmányozása és a tanuhallgatási jegyzőkönyvekben felmerült körülmények tekintetbe vétele alapján szerény véleményem odajáru, miszerint a község képviselője és meghatalmazottja községi bíró által 1877-ik év május 1-jén F i lakosnak eladott ló, mely a körjegyző által kiállított és aláirt lólevél szerint herélt, 15 markos, sötét pej, 6 éves hámos ló; *már az eladás alkalmával valóban száraz kehben (fulladozásban, Dampf) szenvedett, mely betegsége még az eladást megelőző időből származott.*

Indokok.

A periratokhoz csatolt 3 állatorvosi bizonyítvány közül a véleményezés döntő alapjául főleg n megyei állatorvosé szolgált;

mert ez bizonyítványában a lónak identitását megfelelőleg a lólevélben foglalt leíráshoz tökéletesen constatálta s azt szintén heréltnak, 15 markosnak, sötét pejnek s hat évesnek írta le ;

mert ő a lovat előbb 24 óráig észlelte és csak azután ejtette meg a döntő vizsgálatot;

mert ő a lovat nem egyszer, hanem mint a periratokhoz csatolt vel 1879-ik évi január 27. napján felvett tanuhallgatási jegyzőkönyvből kitűnik, a peres lovat három izben gondosan vizsgálta meg s állítását esküvel is megerősítette ;

mert ő a lovat a vétel után közvetlenül már harmad napon vette észlelés alá s constatálta, hogy a ló kehes, és végre :

mert a kehbetegség (fulladozás Dampf) oly rövid idő alatt, mint az eladás és a n által megejtett megvizsgálás között lefolyt, oly mértékben ki nem fejlődhetik, mint az a megvizsgált lovon észleltetett; és így kétségtelen, hogy ezen betegség már az eladást megelőző időből származott.

Ellenben a P és p állatorvosok által együttesen kiállított bizonyítvány nem volt tekintetbe vehető;

mert a nevezett két állatorvos bizonyítványa egy tiz éves lóról szól, holott a per tárgyát képező ló az alperes község körjegyzője által kiállított lólevél szerint hat éves, mint azt az eladó bíró beíratta s a mely lónak korát n szintén hat évesnek constatálta;

mert az említett két állatorvos az általuk vizsgált lovat hosszabb ideig nem is észlelte, hanem mint a periratokhoz csatolt s velük 1879-ik évi május 24-ik napján felvett tanuhallgatási jegyzőkönyvből kitűnik, a hozzájuk hozott s szekérbe fogott lovat azonnal meghajtották és azonnal kijelentették a felperesnek, miszerint a lovat betegnek vagy éppen kehesnek nem találják ;

mert megtudván azt, hogy a jelzett lovat az általuk megejtett vizsgálat után negyednapra . . . f f cs. és kir. gyógykovács is észlelés alá vette s azt csakugyan kehbetegségben szenvedőnek találta; ugyan az említett jegyzőkönyvben P vallomásában már azzal védekezett, hogy a ló, midőn ő azt megvizsgálta csakugyan egészséges volt, de később „nagy mérvű lázban szenvedett, mi egy tüdőgyulladás kezdetét mutatta; ezen betegségnek lefolyása után már kaphatott a ló keheséget” ;

mert ezen vallomásnak ellent mond . . . p . . . állatorvos vallomása, ki azt vallotta a fentebb említett jegyzőkönyv szerint, hogy a P vel 1877. év augusztus 10-én megejtett lóvizsgálat után a felperes F hozzá jött azt mondván, hogy a ló beteg. Ő odament hozzá s azt találta, miszerint a jelzett ló torokgyulladásban szenved, meg is volt dagadva, s a lovat egy ideig gyógykezelte is;

mert végre ha a jelzett ló 1877-ik évi augusztus 10-én megejtett vizsgálat után P szerint tüdőgyulladásba, . . . p . . . szerint pedig torokgyulladásba esett; miként adhatta volna F ezen tüdő- vagy torokgyulladásban szenvedő lovat már 1877. augusztus 14-én tehát a P és . . . p . . . által megejtett vizsgálat után negyednapra N. ezredesnek próbára, ki azt

már két nap mulva visszaadta F . . . nek ; mert azt . . .
 . . . r . . . f cs. kir. gyógykovács kehesnek találta.

Kelt Budapesten 1879. december 12-én.

Dr. Szabó.

Megjegyzés a jó nemű hurut és mirigyről.

A „Veterinarius” első számában volt szerencsém t. Krausz collega úrtól a „Gyakorlat köréből” czimzett a csikóknál előforduló hurutos betegség leírását és gyógykezelését olvashatni.

Miután azonban az *ott említettek*re a gyakorlatban szerzett tapasztalásaim után némi „megjegyzéseim” vannak, bátorkodom azokat t. szaktársaim érdekében nyilvánítni.

Nékem, ki már szinte 6—7 év óta az ország egyik legnagyobb ménesintézetében 1300—1400 db. lóállomány között működöm, minden évben alkalmam volt 250—300 drb jó nemű hurut s mirigyben szenvedő csikót látni és észlelhetni; sőt felügyeiletem alatt levő ménesosztályokban gyógykezelhetni is.

Nem voltam azonban oly szerencsés, — sőt itt megöregedett collegáim sem, — t. Krausz ur által észlelt *hurutos fekélyeket* azon népszerűen „csikó kehnek” nevezett jó nemű hurut és mirigynél feltalálhatni. Sőt tudtommal Röhl, Zlamál, Brukmüller és még más pathologusok ; kik nagyban foglalkoztak a „csikó keh” kórképével *ott* a legkisebb említést se tesznek *hurutos fekélyekről*.

Nem szándékom t. Krausz collega urnak e hurutos fekélyekről, a gyakorlatban tett észleleteinek valóságát kétségbe vonni; sőt e tárgy fölött nem is szándékom a legkisebb polemiába bocsátkozni; noha állításának tartahatatlanságáról tökéletesen megvagyok győződve valamint megvannak győződve mind azon gyakorló szaktárs urak, kik e kórképet közelebből észlelték.

Czélom egyedül bebizonyítani azt, hogy *mind azon orrfolyások, a hol felhorzolt v. hurutos fekélyeket találunk, az idült rect. kétes orrfolyások sorába tartoznak, nem pedig ezen csikó kehnek nevezett jó nemű hurut s mirigyekhez.*

Annyi száz meg száz eset között, nem fordult nálunk még egy sem elő, a hol a jó nemű hurutnál a legkisebb folytonossági hiányt is fekély minőségben találtam volna. Hanem láttam, igen is az idült orrhurutnál, midőn a kifolyó genyes folyadék, a hosszan tartó betegség alatt a már ugy is felporhanyult nyákhártyát epitheliumától megfosztja, és a lemeztelenített helyeken, *köles egész lencse nagyságu fekélyeket* mar, a melyek később a folyton tartó izgatás következtében létre jött *sejtbujálkadás* által különféle alakot öltenek. Ez azen állapot, mely az *idült orrfolyásnak kétesbe való átmenetét képezi.*

Megemlítem továbbá, hogy ismerék, tüszős fekélyeket follikuláris lohnál, crouposus fekélyeket állhártyás képződésnél, diphteritikus és végre takonyfekélyeket. De azon t. Krausz collega ur által leirt *erőművi fekélyeket* nem vagyok hajlandó *azoknak* felismerni, mert nézetem szerint,

az ornyák hártáin akármely erőművi ok által létre *folytonossági hiány*, még nem tartozik a fekélyek sorába hanem csak is *sebnek* tekinthető.

Nem tapasztaltam továbbá soha, a jó nemű orrhurut s mirigynél, hogy a kifolyó nyák *a legkevésbé is „büzös* volna.

„A szortyogó és nehezített légzést” e kórképnél *csak is torok, gégfő és a legzacskók lobjával* valamint *nagy kiterjedésű fültomirigylobbal szövődve* észleltem, és *annak* valamint a *büzös nyáknak* jelen létét egy egyszerű jó nemű hurut és mirigynél, *határozottan tagadom.*

Tagadom továbbá, hogy ezen kór lefolyása a „nem gyógykezelés esetében 4—5 hónapig tartana” sőt ellenkezőleg merem állítani, hogy 2—3 hétnél tovább, csak az: *intensivebb és komplikált* esetek huzódnak.

Nálunk csak ezen *utóbbiak* jönnek kórodai gyógykezelés alá, a *többi esetek* csak életrendileg gondoztatnak és pedig oly sikerrel, hogy hogy 6 hetet még soha sem ért el, a legnagyobb kiterjedésű *hurutos járvány sem*, daczára, hogy e kór nálunk ritkán *egyszerűen*, hanem legtöbb esetben *torok, gögfő és légzacskók lobjával* szövődve lép fel.

Helyeslem t. Kraus urnák azon állítását, hogy „felületesen vizsgáló gyógykovácsok és állat orvosok nem egy ily csikót deklaráltak taknyosnak” de ennek ellenében állithatom azt is, *hogy azon állatorvos ki egy orrhurutnál, hurutos fekélyeket talál és azt csikó kehnek kórismézi, az minden esetben a taknyos lovat is gyógykezeln* fogja.

Végül nem mulaszthatom el a t. szaktárs uraknak ajánlani, hogy mielőtt t. Krausz collega ur által ajánlott kenőcshöz nyulnak, kisértsék meg a mirigyek genyedezésének előmozdítására *a tiszta higanyirt nedves meleg borogatással*, s csak ennek kellő, de sikertelen használata után forduljanak *ahhoz*. Még különösen arra irányzom a t. szaktárs urak figyelmét, hogy *a fiatal* csikók jónemű mirigyénel, minden lehetőséget elkövessenek, hogy azok genyedezésbe átmenjenek.

Mert a tapasztalás bebizonyította miszerint a nagyobb része azon csikóknak ; a melyek fodorhártyai mirigy és aszkórba estek: azon csikók közé tartoztak, a melyek jó nemű mirigyben szenvedvén, mirigyeik akármiféle ok következtében nem mentek vagy mehettek genyedezésbe, hanem szétozlottak.

Az ily csikóknál azután előbb vagy utóbb a test többi nyirkmirigyeinek u. m. ágyék, váll, stb. szenvedése mutatkozott, és ez azon alakja a jó nemű mirigynek, mit a nép *vándorló kehnek* nevez.

Kelt Mezöhegyesen 1880. év januárban. Klein.

Kisebb közlemények.

Rendelet,

melylyel a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium állategészségügyi szempontból, a sertéskereskedés érdekében, állami veszteglőhivatalt szervez.

Tekintve azt, hogy a sertéskereskedés állategészségügyi szempontból a külföld részéről oly nehézségekkel

terhelhetik, melyeknek elhárítása céljából a Kőbányán összpontosult sertésállomány szigorú egészségügyi ellenőrzése felette kívánatos, tekintve továbbá azt, hogy a szerb és romániai sertések közt jelentkező betegségek mind közegészségügyi, mind állategészségügyi szempontból szigorúbb felügyeletet követelnek — a következőket rendeltem el.

1. §. Kőbányán állategészségügyi állami hivatal állítatik fel, melynek feladata :

a) kőbányai sertéspiacról vagy a kőbányai sertéshizlaldákról bárhova elszállítandó sertés egészségügyi állapotáról egészségügyi bizonyítványt állítani ki;

b) a szerb és romániai sertéseket vizsgálat alá vonni arra nézve, vajjon nem borsókások-, köröm- vagy szájfájások-e, vagy általában nem betegek-e, és azokat, ha betegségtől menteknek találtattak, ragályos betegségtől való mentes voltuk megállapítása végett 6 napi veszteglés alá vétetni.

2. §. A Szerbiából vagy Romániából Kőbányára vasuton, vagy Budapestre hajón feladott sertések, a határszéli vámhivatalnál „veszteglő-sertések”-nek vallandók be, még akkor is, ha a vámdíj azonnal a határnál megfizetnének is. A vámjegy fuvarlevélhez csatolandó és a fuvarlevelen hivatalosan az illető vasuti vagy gőzhajózási hivatalnok által, mint „veszteglő sertések” különösen kitüntetendők.

Ha a szerb és romániai sertés a vám tényleges lefizetése után és vagy B.-Kubin, Pancsován vagy az ország más vidékén hizlaltatik és ezután küldetik Budapestre vagy Kőbányára, a vasuti vagy gőzhajózási feladásnál hasonlóképp mint „veszteglő sertések” bevallandók és a fuvarlevélben mint ilyenek kitüntetendők.

A vasuti és gőzhajózási igazgatóságok ezen intézkedés pontos keresztülvitelére nézve felelősek.

A szerb és román sertések az osztrák államvasut Kőbánya állomására nem szállíthatók, hanem a sertéskocsik, ha Kőbányára vasuton érkeznek, a budapesti összekötő vasutállomáson, Kőbánya állomás alatt, a vonatnál a többi kocsiól lecsatolandók és a magyar államvasut által késedelmezés nélkül a veszteglő-rakodóhoz kirakás végett állítandók.

A gőzhajón Budapestre érkező sertéseket a tulajdonos vagy helyettese a kőbányai veszteglő-állomás állami állatorvosánál, megérkezésükkor, azonnal tartozik bejelenteni. Az állatorvos felügyel arra, hogy ezek a sertések a rendes hajtóuton egyenest Kőbányára a veszteglőszállásokba hajtassanak.

3. §. A Kőbányára érkezett szerb vagy romániai sertést a tulajdonos vagy helyettese a megérkezés után 48 óra alatt, megvizsgálás végett, az állami állatorvosnál bejelenteni tartozik.

A sertések mindenekelőtt a végből vizsgálatnak meg, borsókások-e, vagy másképp betegek-e vagy nem.

Ha borsókásoknak vagy másképp betegeknek találtak a sertések, azonnal elkülönítetnek. A borsókás

sertések a megölésre szánt helyre vitetnek, hol mindaddig felügyelet alatt maradnak, míg le nem öletnek; a minnek a vizsgálat után legkésőbb 48 óra alatt meg kell történnie.

A megölt sertés az ezen állatok részeinek feldolgozására szerződésileg kötelezett szappanos tulajdona, ki az általa átvett sertésekért a szerződésileg megállapított kártalanítással tartozik.

Másféle betegségben lévő sertések, elkülönített helyen, gyógykezelés alá vétetnek, esetleg az állami állatorvos rendeletére leszuratnak. Az így leszurt állat azon részei, melyeket az állami állatorvos egészségeseeknek talált, a tulajdonosnak visszaadnak, a többi részek pedig, az említett módozat mellett, a szappanfőzőnek átadatnak.

Ha a vizsgálatnál a sertések egészségeseeknek találtak, erről az állatorvos bizonyítványt állít ki, elrendeli a sertések bejelentése után következő naptól számítandó 6 napi vesztegzárt, s a vesztegzár lejártának idejét is feljegyezi a bizonyítványra.

4. §. A veszteglő sertések a vesztegzár tartama alatt szabadon eladhatók és vehetők, de a veszteglés teljes lejárta előtt, a veszteglésre kijelölt elkülönített helyről, el nem hajthatók.

5. §. A szerb és romániai sertések Kőbányán a veszteglés letelte után minden más fajtól elkülönítve, e célra kijelölt szállásokban helyezendők el.

6. §. A kőbányai telepekben a veszteglésben tartott szerb és román sertéseket az átvételnél a vevő másodízben is vizsgálat alá bocsáthatja, ha ez alkalommal a sertés borsókásnak találtatnék, az eladó tartozik a teljes vételért visszaadni, s a beteg sertés a 3. §. értelmében megöleendő.

7. §. Kőbányáról sertések csak egészségi bizonyítvánnyal szállíthatók el. Egészségügyi bizonyítvány nem egyes sertésdarabokról, hanem minden szállítmányról állítandó ki. Az egészségügyi bizonyítványban világosan ki kell tenni: a szállítmányt képező sertések számát és azt, hogy milyen származásuak (magyar, szerb, román) a sertések, hogy egészségeseeknek találtak, és szerb sertés kiállotta az előirt veszteglést.

8. §. Az említett eljárásnál következő díjak fizetendők :

Az egészségügyi bizonyítvány kiállításáért 2 frt
a vizsgálatért drbonkint — „ 4 kr.

A vizsgálatnál a sertések befogására szükséges embereket a tulajdonos (vagy helyettes) tartozik állítani és fizetni.

A beteg sertés leszúrását a szappanfőző következő díjak mellett, saját emberei által végezheti:

1 drb sertés leszúrásáért 1 frt
3 „ „ drbonkint — „ 80 kr.
6 „ „ drbonkint — „ 60 „
6 drbtól feljebb — „ 50 „

A borsókás sertések megöléséért díjat nem kell fizetni.

A díjakat a felhajtó vagy helyettese tartozik fizetni

még akkor is, ha a sertések már eladva érkeznek Kőbányára; a vevő csak a részéről kívánt másodízben történő vizsgálatért tartozik fizetni.

9. §. A kőbányai állategészségügyi hivatal élén az állami állatorvos áll, kinek rendelkezésére hites vizsgálók állanak.

Az állami állatorvos teendői a következők:

a) az érkező sertések számát, a tulajdonos nevét és a hovatartozást lajstromba veszi és nyilvántartja;

b) alája rendelt hites vizsgálókat, a felek kívánata a vizsgálat eszközésére utasítja;

c) a megvizsgálás eredményét, különösen azt, hány borsókás és másféle kórban találtatott, lajstromba veszi;

d) a vizsgálatról, valamint a veszteglés eredményéről bizonyítványt állít ki;

e) a Kőbányáról elszállítandó sertések számára, minden különös szállítmánynál, egészségügyi bizonyítványt állít ki;

f) az egészségügyi bizonyítványokért, valamint a vizsgálatért járó díjakat nyugta és ellen nyugta mellett beszedi.

g) a sertés veszteglőben előforduló ragályos és járványos betegségek (himlő, lépfene st.) fellépéséről a földmiv. ipar és keresk. ügyi miniszteriumnak valamint egyidejűleg a fővárosnak és Pest-Pilis Solt Kis-Kun megye közönségének azonnal jelentést tesz; ezen kívül pedig 8 naponként a földmiv. ipar és keresk. ügyi miniszteriumhoz rendes jelentést tesz.

10. §. A hites vizsgálók az állatorvos alatt állanak és rendeleteit feltétlenül teljesítik; ezeknek kötelességeik a következők:

a) a sertések megvizsgálását lelkiismeretesen és részrehajlatlanul teljesítik;

b) elkülönítik a borsókás vagy másképp beteg állatokat az egészségesektől;

c) felügyeletük alatt a beteg sertéseket a leszurásra illetőleg megölésre szánt helyre hajtadják és a leszurást v. megölést ellenőrzik;

d) felügyelnek arra, hogy a betegen leszurtt v. megölt sertés a szappanosnak átadjatik;

e) az egészségügyi vágóhidnál berendezett felügyelői szobában, az állatorvos által kijelölt sorrendben felügyelnek.

11. §. Jelen rendelet áthágói 10—100 frt, a fajták megnevezését elmulasztó v. a fajtákat hamisan bevallók 50—200 frt bírság alá esnek; mindaddig, míg a bírság le nem rovatik a sertések lefoglaltatnak.

12. §. Jelen rendelet f. é. febr. 1-én lép életbe.

Br. Kemény Gábor.

K ü l ö n f é l é k .

Személyi hírek. A Kőbányán felállított veszteglési állomáshoz a nmélt. földmiv. ipar- és kereskedelmi miniszterium *Szuppiny Ödönt* volt megyei állatorvost, — vizsgálókül pedig *Schwenszky Armint* és *Sequens Ferenczet* az állatorvosi tanintézetben volt belkórodai és kórbonczi tanársegédeket nevezte ki.

Haláleset. *Keresztesy Kázmér* III-ad éves állatorvos-tanhallgató f. é. január 19-én 26 éves korában, tüdővészben elhalt.

A horváth és határőrvidékre nézve, miután a keleti marhavész megszűnt, de Boszniában és Hercegovinában még egyre dul, a földmiv. ipar és kereskedelmi miniszter Liphay oszt. tanácsos előterjesztésére, nehogy a kereskedelem nagy hátrányt szenvedjen, a szoros katonai határzár fontartása mellett megengedte, hogy Csáktornya, Zákány, Dárda és Gombosnál belépti állomások állíttassanak fel, hol nyers termények es vágómarhák a fölállítandó szemlélő bizottságok gondos megfigyelése után, — ha ezek minden darab állatra külön engedélyt adnak, — hozathassanak be, illetőleg bocsátassanak át.

A fővárosi közbádoghídon 1879. évben levágott állatok száma és neme: 319 bika; 24,072 ökör; 3740 bivaly; 21,129 tehén; 50,920 borju; 42,688 ürös bárány és kecske; összesen 142,868 drb. Behajtatott 2935 bika; 48,885 ökör; 6709 bivaly; 54,513 tehén; 51,802 borju; 94,020 ürü, bárány és kecske; összesen 258,264 drb. A levágott marha napi átlagá : 135 drb. nagybarom, 139 borju, és 117 drb kisbarom.

Szerkesztői közlemény.

Weisz József úrnak Szolnokon. A beküldött kóros részletek, melyeket ön levágott marhák húzában taláta közelebbi vizsgálat alá vétettek s mind makroszkopikus, mind pedig mikroszkopikus megvizsgálataásuknál kitünt, hogy azok régibb betokolt vérömlenyek az izmok kötőszövetében, illetőleg a zsírszövetben.

N. . . M. úrnak Szombathely. Kérjük K . . . , J. úrnak czimzetét pontosan adni, miután a küldött példány Felső-Körösről „ösmeretlen” megjegyzéssel visszaérkezett. *A kiadóh.*

Többeknek. Hozzánk intézett kérdéseikre ezennel van szerencsénk azon felvilágosítást adni, mely szerént, utalva jelen lapunk első oldalán olvasható felhívásra, — a tagsági díjak befizetésének kötelező határidejét az alakuló gyűlés fogja megállapítani. Azonban addig teljesíthetetik befizetés. *A szerk.*